

Ensimmäinen päivä

LUOSTARIN VIIMEINEN ABBEDISSA Birgitta Kurki tietää lepäävänsä kuolinvuoteellaan. Myös Armon laakso on tullut tiensä päähän. Vanha järjestys on väistymässä uusien oppien ja ahneuden tieltä. Vallis Gratiae on kruunun voutien hallussa.

Eletään kuningas Kustaa Vaasan jälkeistä aikaa, rauha hänen sielulle. Kuninkaan valtaistuimella istuu hänen valistunut poikansa Juhana, joka myös on Itämaan suuriruhtinas. Juhana ja hänen puolalainen kuningattarensa Katariina Jagellonica ovat viimeiseen asti puolustaneet Naantalin birgittalaisluostaria, turhaan.

Nuori mies astuu varovasti abbedissan kammioon sangen ikääntyneen sisaren opastamana. Sisar auttaa abbedissaa kohottautumaan. ”Ottakaa toki tuoli”, abbedissa sanoo.

Sisaren askeleet katoavat luostarin hiljaisuuteen. Ulkona paistaa syysaurinko, mutta kirkas valo ei kannu kammioon. Seinällä oleva krusifiksi loistaa himmeänä. ”Haluan kertoa teille tarinan tarinoista”, abbedissa sanoo. ”Haluan piirtää teille kronikan kronikoista, jotka ikuisiksi ajoiksi ovat vaipuneet aikojen hämärään. Kronikan peloista ja aatteista, totuudesta ja valheesta.”

Pitkä ja hontelo nuorimies korjaa asentoaan kovalla tuolilla. Askeleet kuuluvat jälleen. Sisar astuu kammioon ja asettaa pienelle pöydälle kaksi oluthaarikkaa. Nuorukainen katsoo uteliaana ristiin-aulittua Kristusta. ”Hieno crusifixus. Mutta kertokaa miksi Jeesus Nasaretilaisen alla on pääkallo ja ristissä olevat sääriliit?”

”Krusifiksi on Korsholman kirkosta. Se on tuotu Pyreneitten vuo-

riston takaa, kaukaisesta ja mahtavasta Aragonian kuningaskunnasta. Uudessa Testamentissa sanotaan, että Golgata tarkoittaa pääkallopaikkaa. Kerrotaan myös, että Aatami on haudattu kukkulalle, jolle Jeesus ristiinnaulittiin. Olen antanut siirtää krusifiksin turvaan, koska haluan säästää sen roviolta.”

Abbedissa puhuu niin hiljaa, että nuorukainen joutuu kumartumaan lähemmäksi. ”Jos otatte tehtävän vastaan, kuten olette luvannut, teidän on hyvä tuntea vaarat, jotka liittyvät tehtävään. Ymmärrätekö?”

Kuriiriksi lupautunut nuorimies nyökkää. ”Olen antanut lupaukseni ja luulen ymmärtäväni.”

”Hienoa. Kuunnelkaa siis.”

Kuusiston piispanlinna anno Domini 1449

Reitti Roomaan

KUUSISTON HARMAAN KIVILINNAN VIISI TORNIA nousee lehtometsän takaa näkyviin. Linna näyttää aamupäivän vastavalossa sangen uhkaavalta. Nuorukainen oli aamulla noussut Turussa ratsaille, koska hänet oli kutsuttu piispan puhutteluun. Sankka aamusumu oli nopeasti hälvennyt ja ruska on parhaimmillaan. Toisissa oloissa ratsastaja olisi nauttinut puolentoista peninkulman retkestä kuulaassa säässä. Hänen ajatuksensa ovat kuitenkin tulevassa puhuttelussa. Hän kuulee korpin raakkuvan. Onko se hyvä vai huono enne?

Ratsastaja lähestyy linnaa kevyttä ravia. Tallipoika ottaa huostaansa hevosen ja asemies ohjaa saapujan sisäpihan kautta piispanlinnan toiseen kerrokseen. Turussa kerrotaan, että Kuusiston palatsin sisustus on hienompi kuin jopa kuninkaan linnassa *Tre Kronorissa*. Se on tietysti vain puhetta.

Loimuavan valkean edessä istuu kaksi kirkonmiestä: tuore Turun piispa Olavi Maununpoika Djäkn ja Turun sangen iäkäs kirkkoherra Johannes Yölintu. Paavi ei tosin vielä ole vahvistanut Olavin valintaa piispaksi, mutta Turun tuomiokapitulin päätös oli yksimielinen ja Kaarle-kuninkaan kanta tiedetään.

”Teini Johannes Andreas!” asemies ilmoittaa kuuluvalla äänellä.

”Ole hyvä ja istu”, piispa Olavi sanoo ja kääntyy palvelijan puoleen. ”Ottakaa pojan viitta ja tuokaa hänelle olutta.”

Salissa on lämmin. Nuorukainen ojentaa viittansa ja istuu varovasti kirkonmiesten välissä olevalle kovalle tuolille. Hänen oikea nimensä on Jöns Andersson Budde, mutta Turun katedraalikoulussa

hänelle oli annettu nimi Johannes Andreas.

Piispa jatkaa: ”Olen kuullut, että osaat puhua saksan kieltä.”

”*Ein bißchen*”, nuorukainen vastaa hieman arkailleen. ”Hieman. Meillä oli Korsholmassa saksalainen kotiopettaja.”

”Tiedän, että osaat myös kirjoittaa ja laulaa ja että olet hyvä ratsastaja. Minulla on sinulle ehdotus.”

Piispa Olavi katsoo Jönsiä silmiin. Jöns vilkaisee piispaa ja laskee katseensa. Piispa murahtaa tyytyväisenä. ”Minun on saatava paavin vihkimys tuomiokapitulin päätökselle. Lähdet kanssani Saksaan ja Roomaan. Samalla voit harjoittaa kielitaitojasi. Maksan kaikki kulusi.” Jöns punastuu.

”Saat keskustella kirkkoherra Johanneksen kanssa matkan itineraarista, Olavi sanoo. ”Hän on Itämaan paras Saksan ja Rooman tuntija. Sen jälkeen sinä voit päivittää matkakuvauksen ja jäljentää sen käyttöömmä. Voitte aloittaa heti. Mutta ensin syömmä. Tiedän, että ratsastaessa tulee nälkä.”

Sangen makkara- ja olutpitoisen aamiaisen jälkeen Olavi ohjaa kirkkoherran ja nuorukaisen sivuhuoneeseen, jonne on varattu kirjoituspulpetti. ”Pyytäkää mitä tarvitsette”, Olavi sanoo ennen poistumistaan. ”Velvollisuudet kutsuvat.”

Turussa tiedetään, että kirkkoherra Johannes Yölintu on kotoisin vaatimattomista oloista Viipurista. Nuoruudessaan hän oli opiskellut Praagissa pienen stipendin turvin. Yliopiston matrikeliin hänestä tehtiin merkintä *pauper*, mikä on latinaa ja tarkoittaa köyhää. Kun muut kiersivät kaupungilla, Yölintu joutui tekemään työtä elantonsa eteen. Hän oli erikoisen lahjakas vanhojen kirjojen paikkaaja ja varakkaammat opiskelijat palkkasivat hänet kunnostamaan hankkimiaan kuluneita kirjoja. Myöhemmin hän oli lainarahalla onnistunut ostamaan itselleen Turun kirkkoherran viran tuomiokapitulin suosiollisella myötävaikutuksella.

”Kunnianarvoisa Maunu Tavast oli anno Domini 1412 valittu Turun piispaksi” Johannes Yölintu aloittaa hieman rahisevalla äänellä. ”Hän päätti lähettää minut Tanskanmaalle hakemaan kuningas Eerik Pommerilaisen suosituskirjettä paaville. Purjehdin Helsingborgiin ja Eerik-kuningas oli hyvillään siitä, että Turun tuomiokapituli oli päätenyt Maunuun, joka nuorena maisterina oli ollut hänen kirjurinaan. Jatkoin matkaa ja tapasin piispa Maunun Lyypekin lähellä

Marienwohlden birgittalaisluostarissa, kuten sovittu oli. Saavuin luostariin erään nuoren asemiehen seurassa. Oli lämmin loppukesän päivä.”

”TÄTÄ ET USKO”, Johannes Yölintu sanoo Maunu Tavastille Marienwohlden luostarin refektoriossa. ”Hukkasin Eerik-kuninkaan suosituskirjeen sekä pari hänen anomustaan paluumatkalla. Onnettomuus tapahtui Falsterbon peräti mainiossa satamassa.”

”Hukkasit?”

”Älä hyvä veli hermostu!” Johannes sanoo ja näyttää laukkuaan. ”Asiakirjat ovat turvassa.”

”Kerro koko tarina!”

”En kuolemaksenikaan uskaltanut palata hakemaan uutta kirjettä, hyvässä lykyssä olisin menettänyt pääni. Rukoilin pyhimyksiä, rukoilin perkeleitä, mutta mikään ei auttanut. Sitten päätin kääntyä Linköpingin edesmenneen piispa Nilsin haamun puoleen. Kuten tiedät, Nils Hermansson -vainaa osasi tehdä ihmeitä. Rukoukset auttoivat. Luokseni saapui tämä asemies, saanko esitellä: Erik Niilonpoika Puke.”

Asemies nousee penkiltä ja laskeutuu polvelleen. ”Teidän ylhäisyytenne.”

”Nouskaa toki ylös istumaan ja kertokaa tarinanne”, Maunu Tavast sanoo. Hän katsoo miestä tarkemmin. ”Tunnenko minä kenties teidät?”

”Kyllä me tunnemme. Olimme molemmat mukana ritari Abrahamin Gotlannin retkellä, vaikka emme osallistuneetkaan taisteluihin.”

”Aivan oikein, te olette Rossvikin kartanon poikia. Siitä on kohta kymmenen vuotta. Silloin olitte vielä poikanen. Mutta kertokaa, Erik Puke! Mitä tapahtui Falsterbossa?”

”Minulla oli tilaisuus auttaa kirkkoherra Johannesta”, Puke sanoo. ”Kaksi roistoa hyökkäsi eräänä yönä kadulla Johanneksen kimppuun ja otti häneltä laukun.”

”Olin hieman humalassa”, Yölintu täydentää.

”Jumala varjelkoon! Olit kapakassa, vaikka sinulla oli arvokas kirjelaukku mukanas?”

”En päästänyt sitä silmistäni.”

”Mitä sitten tapahtui?”

”Näin tapauksen ja lähdin juoksemaan rosvojen perään”, Puke jat-

kaa. ”Nurkan takana laukkuvaras kompastui ja sain laukun riistettyä häneltä. Sitten katkaisin varmuuden vuoksi hänen arvottoman kaulansa ja lähdin viemään laukkuja sen lailliselle omistajalle. Mutta kirkkoherra Johannes oli hävinnyt.”

”Palasin majataloon, enkä muistanut koko laukkuja”, Yölintu sanoo. ”Tämä nuorimies lähti kiertämään kapakoita ja sai lopulta selville persoonani arvoituksen. Hän palautti laukun. Minä puolestani maksoin löytöpalkkion ja kysyin haluaako hän kenties lähteä palkattuna asemiehenä pyhiinvaellukselle Roomaan? Hän suostui ja tässä hän on. Hän on Itämaasta, vaikka hänen äitinsä kieli on ruotsi.”

”Missä nuorimies nykyisin asuu?”

”Korsholmassa, teidän ylhäisyytenne.”

”Falsterbo on aika kaukana Korsholmasta.”

”Minulla on perhe Fehmarnin saarella. Olin purjehtimassa sinne.”

”Te syyllistytte kuitenkin miestappoon!”

”Olen jo ripittänyt hänet”, Johannes Yölintu keskeyttää. ”Pyhiinvaellus Roomaan sovitaa hänen tekonsa. Asettamani ehto edesauttoi myös nuoren Erikin päätöstä liittyä vaatimattomaan joukkoomme.”

KUUSISTON LINNASSA JOHANNES YÖLINTU siemaisee oluttaan ja hymyilee Jönsille. ”En kertonut Maunu-piispalle, että Erik Puke oli purjehtinut Vitaaliveljesten kanssa. Nousimme Puken alukseen Falsterbossa. *Merikotka* oli nopea kolmimastoinen karaveli. Se on sellainen matalakulkuinen alus, jossa on latinalaispurjeet.

Jöns nyökkää. Vitaaliveljet ja karavelit ja Erik Puke ovat hänelle tuttuja asioita. Palvelija käy lisäämässä puita uuniin ja vanha kirkkoherra jatkaa: ”Minulle selvisi viimeistään entrausköysistöistä ja koukuista, että se oli kaapparilaiva. Kun laiva oli päässyt ulos satamasta, me menimme kapteenin ylellisesti sisustettuun kajuuttaan oluelle. Kerroin arveluistani Pukelle. Hän hymyili ja sanoi, että olen aivan oikeassa. Suurella ja kömpelöllä hansakoggilla ei ole mitään mahdollisuuksia karavelille. Sillä on erinomaisen hyvä luovia saariston hankalilla väylillä.”

”Me purjehdimme loistavassa säässä Tanskan rannikkoa pitkin etelään Fehmarnin saarelle, jossa Puke hyvästeli nuoren ja viehättävän vaimonsa ja kaksivuotiaan poikansa. Ei tyttö laillisesti vihitty vaimo ollut, mutta minä näin, että heidän suhteensa oli hyvä. Holsteinilaisil-

le kuuluva Fehmarnin saari on mainiolla paikalla Kielinlahden ja Mecklenburginlahden välissä. Se oli rauhallinen satama Pukelle ja monelle hänen kaappariverilleen. Tanskan Lollandista saaren erottaa vain Fehmarnin salmi.”

”Puke jätti Merikotkan Fehmarniin ja muuan hänelle tuttu risuparta kapteeni kuljetti meidät mantereelle. Hankimme Großenbrodesta hevoset ja ratsastimme Lyypekin kautta Marienwohlden luostariin, joka on viehättävällä paikalla erään pienen järven rannalla.”

Kirkkoherra vaipuu ajatuksiinsa ja Jöns uskaltaa avata suunsa. ”Kertoisitko lisää Marienwohldesta?”

”Marienwohlde? Se on ihan tavallinen birgittalaisluostari. Samanlainen kuin Vadstenassa. Erinomainen ruoka ja hyvät majoitustilat. Miksi nuorimies on kiinnostunut Marienwohldesta?”

Jöns katsoo lattiaan. ”Tunnen erään henkilön, joka on siellä.”

Kirkkoherra katsoo hetken Jönsiä ja sitten hän oivaltaa. ”Aivan. Sinä puhut kauppias Fresen tyttärestä. Kyllä, siellä hän on ollut jo toista vuotta. Luoja tietää minkä vuoksi ja kauppias vaikenee kuin muuri. Teilläkö oli vispilänkauppaa eli teerenpeliä?”

Kirkkoherra siristää vasenta silmäänsä ja Jöns punastuu.

PIISPA MAUNU LÄHTEE AAMULLA seurueineen Marienwohlden luostarista pitkälle matkalle etelään. Ensimmäinen tavoite on Saksinmaan yliopistokaupunki Erfurt, josta etelään sijaitsee Thüringenin kuuluisa ja sangen synkkä metsä. Siellä germaaniheimolla oli aikoinaan ollut laaja valtakunta. Erfurtia sanotaan Thüringenin Pikku-Roomaksi, koska kaupungissa on kymmenittäin kirkkoja ja luostareita. Erfurt on myös usean pyhiinvaellusreitien solmukohta.

Kaupungin noustessa näkyviin seurue laskeutuu ratsailta kohentamaan habitustaan. Erik Puke ottaa olaltaan riippuvasta pitkästä nahkakotelosta esiin messinkihelaisen laitteen, jolla hän tarkkailee kaupunkia. Sitten hän ojentaa laitteen piispa Maunulle.

”Haluatte ehkä katsoa tähän putkeen”, Puke sanoo.

Maunu katsoo ja näkee, miten kaupungin muurit ja Marian kirkon upeat tornit harppaavat lähemmäksi, lähes hänen syliinsä. Hän supistaa huulensa ja hengittää sisään. ”Mikä taikalaite tämä on?”

”Erik sanoo sitä kaukoputkeksi”, Johannes Yölintu valistaa. ”Katsoin siihen merellä. Se on varsin käyttökelpoinen putki.”

”Mistä te tämän olette hankkinut?”

”Ihmettelimme miesten kanssa usein hollantilaisten merenkulkijoiden taitoja”, Puke sanoo. ”He luovivat ahtaissa salmissa taitavasti ja osaavat varoa vihollislaivoja. Eräänä iltana istuimme kapakassa ja seurueeseemme eksyi muuan friisiläinen kapteeni. Kehuimme aikamme hänen taitojaan ja sitten hän veti esiin tämän laitteen. Menimme ulos laiturille kokeilemaan sitä. Tämä on Gotlannin viikinkien vanha laite, jota hollantilaiset sepät ovat aikojen kuluessa parantaneet.”

”Voisi kuvitella, että tällä myös on käyttöä maataisteluissa. Miksi en ole aikaisemmin tätä nähnyt?”

”Hollantilaiset pitävät tätä suurena salaisuutena. Kapteenin mukaan heillä on määräys hävittää laite, jos laivaa uhkaa kaappaus tai muu onnettomuus.”

”Mutta teille hän kuitenkin näytti sitä?”

”Hän oli ympärihumalassa. En varastanut laitetta vaan tarjosin hänelle siitä reippaasti rahaa. Lopulta hän suostui, vaikka epäilemättä katui asiaa seuraavana päivänä. Kaukoputki on jo maksanut itsensä moninkertaisesti.”

Miehet ratsastavat kaupunkiin ja majoittuvat erääseen hyvämaineiseen fransiskaaniiluostariin.

ERFURTISTA SEURUE SUUNTAAN MATKANSA Koburgin ja Augsburgin kautta Innsbruckin viehättävään tirolilaiskaupunkiin. Innsbruckista seurue ratsastaa Brennersolan yli Etelä-Tirolin Vipitenoon, vilkkaaseen kauppa- ja kaivoskaupunkiin, josta saksalaiset käyttävät nimeä Sterzing. Miehet päättävät levähtää Vipitenossa muutaman päivän rankan solanylityksen jälkeen. ”Koska majatalo on siivo”, Maunu toteaa. ”Ja ruoka on kelvollista.”

Illalla he syövät ja juovat hyvin. Hyväntuulinen Johannes päättää olla avomielinen, toki kysytyään luvan Pukelta. ”Tiesitkö, että Erik on purjehtinut Vitaaliveljien kanssa”? hän kysyy ohimennen.

Maunu katsoo terävästi Pukeen. ”Taidatte olla suurempi roisto kuin kuvittelin. Se selittää myös sen, millä tavalla kaukoputki on maksanut itsensä.”

”Me olemme aina purjehtineet kaapparikirjan turvin”, Erik Puke sanoo. ”Korsholman linnanherralla Otto von Peccatelilla on Eerik-

kuninkaan antama kaapparikirja, joka koskee Mecklenburgin ja muutamien hansakaupungin aluksia.”

Piispa Maunu naurahtaa sydämellisesti ja ojentaa kätensä. ”Vai on Saksan Otto jatkanut kaapparitoimintaansa? Se on kunniallista toimintaa, jos se tapahtuu unionin laskuun. Tehkäämme sinunkaupat. Sinulla siis on oma laiva?”

Miehet kättelevät. Erik Puken jännittynyt ilme vaihtuu hymyyn. ”Kyllä on, nopea Korsholmassa rakennettu laiva. Sen nimi on Merikotka.”

MATKA JATKUU BOLZANON KAUTTA Bolognan kunnianarvoiseen yliopistokaupunkiin. Miehet ihmettelevät suurta kirkkotyömaata. *Pyhän Petroniuksen* valtavan basilikan rakentaminen oli aloitettu jo parikymmentä vuotta sitten, mutta valmista ei ole tullut. Kaupungin suojelupyhimiä omistettu pyhättö on ainakin sataviisikymmentä askelmittaa pitkä ja seitsemänkymmentä askelmittaa leveä. Tarmokas Erik Puke mittaa sen ja palaa takaisin kiviselle penkille, jolla Maunu Tavast ja Johannes Yölintu istuvat syöttämässä lintuja. On lämmin syyspäivä.

”Eikö Jumalan viljan syöttäminen linnuille ole syntiä”? Puke kysyy kirkonmiehiltä.

”Pötyä”, Yölintu sanoo ja ottaa leilistä tukevan viiniryypyn. ”Erinomaista viiniä. Myös linnut ovat luojan luomia. Näitä lintuja sanotaan puluiksi, joka tarkoittaa kanaa. Mutta saanen huomauttaa herroille, että Pyhällä Petroniuksella ei ole mitään tekemistä *Satyriconin* mainion kirjoittajan ja *Trimalkion pitojen* kertojan kanssa. San Petronio oli viisisataaluvulla elänyt Bolognan piispa. Hän oli entinen pakana, joka oli kääntynyt kristinuskoon. Kuten käännännäiset yleensä, hän oli harras uskovaan.”

”Kuningas Eerikillä on Petroniuksen *Satyricon* kirjastossaan”, Maunu jatkaa. ”Eriskummallisen hieno teos.”

”Mistä se kertoo”? Erik kysyy. Hän tietää saavansa kuulla kertomuksen.

Johannes Yölintu murtaa palasen leipää ja heittää sen puluille ja jatkaa: ”Se on kahdenkymmenen niteen matkakertomus. ’Syökäämme ja juokaamme, sillä huomenna me kuolemme’ oli Trimalkion tunnuslause. Kirja on sängen epäsiiveellinen. Se on hienosti laadittu kuvaus

keisari Neron aikaisen Rooman rappiosta, sodomiasta ja haureudesta. Trimalchio oli vauras kauppias ja laivanvarustaja, mutta hän oli kuitenkin vain vapautettu orja. Siksi hän oli karkea ja kerskaileva. Sivistystä hän ei kuitenkaan syrjinyt. Hänellä oli sekä kreikkalainen että latinalainen kirjasto.”

Röyhkeät pulut kättävät lisää herkkupaloja. Yölintu jatkaa: ”Rooma ei kuulemma ole niistä ajoista paljoakaan muuttunut. Kaupungissa kumarretaan jokaiselle kuudelle kupan kurimukselle. Näin irvileuat kertovat.”

”Petronius Arbiter Titus oli ensimmäinen roomalainen kirjoittaja”, Maunu sanoo. ”Hän oli hyvin lahjakas. Petronius kirjoitti parempaa tekstiä kuin yli tuhat vuotta myöhemmin eläneet ritarikertomusten haihattelevat kirjaajat. Hänen loppunsa oli varsin erikoinen.”

”No?”

”Mainio Cornelius Tacitus on kuvannut tapauksen melkein tuoreeltaan. Tacituksen mukaan Petronius vietti päivänsä nukkuen ja yönsä työn ja huvitusten parissa. Hän oli älykäs vetelehtijä, joka kuului keisari Neron luotettuun, mutta pieneen ystäväpiiriin. Hän toimi myös Neron makutuomarina. Kerrotaan, ettei keisari järjestänyt yhtään juhlaa ilman Petroniuksen hyväksyntää.”

”Eräänlainen hovimies?”

”Aivan. Roomalaiset ylimykset olivat tunnettuja loputtomasta tarmostaan, mutta Petronius oli hienostunut elämäntaiteilija. No, joka tapauksessa Petroniusta kadehdittiin, koska hän oli Neron suosiossa. Eräänä päivänä keisarin henkivartiokaartin päällikkö oli kerta kaikkiaan saanut tarpeekseen Petroniuksesta ja päätti syrjäyttää kilpailijansa. Neron ja Petroniuksen ollessa matkalla Campanian maakunnassa eteläisessä Italiassa henkivartiopäällikkö lahjoi erään Petroniuksen orjan tekemään ilmiannon. Petronius olisi muka osallisena keisaria vastaan suunnatussa salaliitossa. Väitteessä ei tietysti ollut perää, koska politiikka ei kiinnostanut Petroniusta. Hän ei kuitenkaan ollut paikalla puolustamassa itseään. Suurin osa hänen palveluskunnasta vangittiin ja hänet määrättiin poissaolevana pidätetyksi.”

”Näinhän tehdään myös tänään”, Puke sanoo. ”Juonitellaan poissaolevien selän takana.”

”Aivan”, Johannes Yölintu tokaisee. ”Poissaolevat tyytykööt läsnäolevien päätökseen. Sillä ei tosin ole mitään tekemistä roomalaisen

oikeuden kanssa. Sanoisin menettelyä pikemmin vulgaarioikeudeksi.”

”Petronius sai tiedon pidätysmääräyksestä”, Maunu jatkaa. ”Hän ymmärsi, ettei hänellä ole mahdollisuuksia selvittää tilanteesta. Kuolemantuomio olisi varma. Niinpä hän päätti saattaa päivänsä päätökseen oman käden kautta. Hän ryhtyi tapansa mukaan perusteellisesti suunnittelemaan poismenonsa yksityiskohtia.”

”Hänellä oli siis aikaa?”

”Hän vetäytyi seurueineen tuntemattomaan paikkaan, erään napolilaisen ystävänsä taloon. Hän piti myös huolta siitä, ettei kukaan poistunut talosta seitsemään päivään. Sinä aikana hän laati testamenttinsa, josta ei todellakaan tullut tavanomainen. Siihen kuului erinomainen luettelo keisari Neron irstaista teoista. Hän mainitsi erikseen ne mahtimiehet ja naiset, jotka olivat osallistuneet orgioihin. Lopuksi hän sinetöi luettelon, tai oikeastaan kronikan, ja lähetti sen keisarille.”

”Minkälainen oli Petroniuksen loppu?”

”Hän järjesti suuret peijaiset, joiden aikana hän antoi varovasti aukaista suonensa. Kohta hän käski sitoa suonon ja jonkin ajan kuluttua taas aukaista sen. Oli laulua ja keveitä runoja, mutta ei filosofiaa tai muuta vakavaa. Lopulta hän poistui maailmastamme rauhallisesti, yllättäen katetun pöydän ääressä.”

”Mainio tarina.”

”Iltapäivä on jo pitkällä”, Maunu sanoo. Miehet nousevat penkiltä ja lähtevät kohti majapaikkaansa.

ILLALLA YSTÄVYKSET ISTUVAT eräässä ylimystölle varatussa siistissä, mutta meluisassa kapakassa ja jatkavat tarinointiaan Rooman keisariajoista maustetun viinin ääressä. Tarkkaan ottaen täytyy huomauttaa, että kirkonmiehet tarinoivat ja Erik kuuntelee.

”Myös keisari Nero, jota syyttää suotta on mustamaalattu, teki itsemurhan, tai oikeastaan antoi orjan murhata itsensä”, piispa Maunu aloittaa.

”Miksi?”

”Kaksi vuotta Petroniuksen itsemurhan ja neljä vuotta Rooman palon jälkeen kansa nousi kapinaan provinseissa. Myös Rooman sotapäälliköt, *pretoriaanit*, olivat tyytymättömiä. Uusia keisareita huudettiin ja senaatti julisti Neron valtionkiroukseen. Kunnian miehenä hän

ei nähnyt muuta mahdollisuutta kuin surmata itsensä. Hänen viimeiset sanansa olivat *Oualis artifex pereo.*”

”Millainen taiteilija minussa kuoleekaan”, Johannes Yölintu täydentää. ”Sanoit, että keisari Neroa on syyttä suotta mustamaalattu. Eikö hän surmauttanut velipuolensa Britannicuksen sekä äitinsä Agrippinan ja puolisonsa Octavian sekä polttanut Rooman ja syyttänyt teosta kristittyjä? Väitetään, että hän olisi parvekkeelta katsonut Rooman paloa ja samalla soittanut harppua.”

”Ei pidä uskoa kaikkea kirjoitettua”, Maunu sanoo. ”Petronius kertoo asian hieman toisin. Hänen mukaansa keisari Nero oli lahjakas ja nautinnonhaluinen nuorimies, mutta murhaaja hän ei ollut. Britannicuksen surma oli osa Neroa vastaan suunnattua salaliittoa, hänet haluttiin mustamaalata. Nero oli kahdeksantoistavuotias, kun Britannicus surmattiin, ei se hänen tekoaan ollut. Petronius ei mainitse Rooman sytyttäjää, vaikka oli vielä silloin hengissä. Mitä kristittyjen surmaamiseen tulee, totta on, että he paheksuivat voimakkaasti keisari Neron tapoja ja liittyivät hänen vastustajiin.”

”Onko testamentti mukana Satyriconissa”? Erik Puke kysyy.

”Ei ole, mutta tarinat ovat samat. Satyricon on pitkä matkakertomus, joka sijoittuu sekä maalle että merelle. Tarinan pääosissa ovat kaksi miestä ja yksi nuorukainen. Porukan johtaja on Enkolpius ja hänen toverinsa nimi on Askyltos. Enkolpius tappoi kerran kestävänsä ja hänet tuomittiin gladiaattoriksi. Hän pääsi pakenemaan ja liittyi rosvojoukkoon. Myöhemmin hän tapasi hengenheimolaisensa Askyltoksen. Kolmantena seurueessa on nuori ja kapealanteinen palveluspoika Giton, johon sekä Enkolpius että Askyltos ovat kerta kaikkiaan rakastuneet. Kolmoisdraama johtaa värikkäisiin mustasukkaisuuskohtauksiin.”

Erik Puke punastuu. Miehet poistuivat Bolognan vielä lämpimään yöhön. Seuraavana aamuna seurue lähti ratsastamaan kohti Firenzeä ja sieltä eteenpäin Roomaan, jonne he saapuvat lokakuun puolivälissä armon vuonna 1412.

ROOMASSA MAUNU TAVAST, Johannes Yölintu ja Erik Puke majoittuvat ruotsalaisten omaan majapaikkaan, Pyhän Birgitan hospitaaliin. Rähjäinen vierashuoneisto sijaitsee Tiberin rannalla *Campo de Fiorin* lähellä.

Kaupungissa on suuret juhlat, koska paavi Johannes on solminut rauhan Napolin kuninkaan kanssa. Campo de Fiorin ruohokentästä on tullut mutavelliä. ”Kukkaiskenttä, hah”, Johannes Yölintu sanoo. ”Fiori tarkoittaa sekä ristiä että kukkia. Eräs paikalla elänyt ylväs kukka oli rakentanut tänne teatterin. Pakanarouva oli myös sotapäällikkö Pompeiuksen rakastajatar. Hieman sen jälkeen täällä riippui kristittyjä ristillä.”

Maunu Tavastin piispannimitys tulee paavi Johanneksen päätettäväksi perjantaina lokakuun 21. päivänä.

”Paavi Johannes oli, kuten hyvin tiedetään, entinen napolilainen merirosvo”, Yölintu sanoo Jöns Buddelle Kuusiston linnassa. ”Kuten tapana oli, paavi kumosi Turun tuomiokapitulien valinnan ja nimitti Jumalan suomin apostolisin valtuuksin Maunun Turun piispaksi. Näin määrää *successio apostolica.*”

Seuraavana keskiviikkona piispa Maunu lunastaa nimitysasiakirjansa paavin kamarissa. Yhteissumma on kaksisataa floriinia, Firenzen mahtavan kauppakaupungin kultakolikkoa. Maunu sitoutuu suorittamaan maksun kahdessa erässä, vuoden 1413 helatorstaihin ja toisen puolen pyhäinpäivään mennessä. Hänelle luovutetaan kuningas Eerikille, Turun tuomiokapitulille, Turun hiippakunnan papistolle, kansalle sekä itselleen erilliset nimityskirjeet.

Koska mikään maailmassa ei ole ilmaista, etenäkään ei kuuriassa, Maunu Tavast joutuu tämän päälle suorittamaan palvelumaksuina kolmekymmentäviisi kultafioriinia, neljäsataa Turun hopeamarkkaa, käteisellä.

”Kuusikymmentä hevosta”, nopeapäinen Johannes Yölintu laskee Maunun kaivaessa kuvettaan. ”Puhumattakaan niistä makсутoumuksista. Vatikaanissa eletään hyvin.”

Sunnuntaina paavi Johannes vihkii Maunu Olavinpoika Tavastin piispaksi pienessä Pyhän Katariinan kirkossa, joka sijaitsee Pietarinkirkkoa vastapäätä.

Tilaisuuden jälkeen Johannes Yölintu avaa suunsa. ”Saako teitä vielä sinutella?”

”Saa, mutta ei julkisesti”, Maunu hymyilee.

”EN USKO SATTUMAAN”, vanha kirkkoherra Johannes Yölintu sanoo Jöns Buddelle Kuusiston piispanlinnassa. ”Mutta kohtalo määräsi,

että tuona samaisena sunnuntaiyönä leskikuningatar Margareeta kuoli eräällä neuvottelumatkalla ruttoon omalla laivallaan Flensburgin satamassa Schleswigin ja Tanskan rajalla. Hän olisi seuraavana keväänä täyttänyt kuusikymmentä vuotta. Kuolinyönä puhkesi rajuilma, kuten hallitsijan kuollessa tapana on.”

”Nuorella Erik Pukella oli oma käsityksensä kuningatar Margareetan kuolemasta. Myöhemmin Turussa hän kertoi minulle, että eräs hänen miehistään oli kuullut outoja asioita eräässä Flensburgin satamakrouvissa, *Der Goldene Adler* oli kapakan nimi. Muuan asioista perillä oleva mies oli väittänyt, että kuningatar oli murhattu. Eräs Margareetan miehistön jäsen oli muka lahjottu kolmellakymmenellä hopeamarkalla viemään kuningattaren kajuuttaan kuollut rotta, joka oli otettu ruttotalosta. Mutta Margareeta oli hurskas ja Jumala on oikeudenmukainen. Hieman myöhemmin myös Juudaksemme ja hänen toimeksiantajansa olivat kuolleet ruttoon.”

Jöns Budde nyökkää. Kaikkivaltiaan ratkaisu tuntui sängen oikeaan osuneelta. Yölitu jatkaa.

”Roomasta me joka tapauksessa matkustimme sodan riivaamalle Ranskanmaalle. Vietimme talven Pariisin mainion piispan hoteissa. Tapasimme vanhoja tuttujamme ja keskustelimme kirkollisista asioista. Eräänä aurinkoisena ja leutona päivänä olin Puken kanssa kävelyllä Pariisin ikiaikaisessa kehdossa, *La Citén* saarella. *Notre Damen* katedraalin edessä olevalla meluisalla kauppatorilla tarkkasilmäinen Puke huomasi hienon kahden kyynärän mittaisen krusifiksin. Hän pyysi innoissaan minua katsomaan ristin alaosa. Ristiinnaulitun Jeesuksen alla oli pääkallo ja ristiluut. Hän sanoi, että se oli juuri sopiva kaapparikapteenin hytin seinän koristeeksi.”

”Kauppiaan mukaan krusifiksi oli Aragoniasta. Hän lisäsi, että Aatami oli haudattu Golgatalle, Sen vuoksi siinä oli pääkallo. Puke aloitti tinkimisen ja lopulta kaupat syntyivät.”

”Keväällä me jatkoimme matkaamme. Purjehdimme Seineä alas Pariisin piispan laivassa, jossa oli mainio kokki. Saavuimme Hansan koggilla Tanskaan ja esitimme Eerik-kuninkaalle surunvalittelumme Margareetan poismenon johdosta. Piispa Maunu sai kuningas Eerikiltä piispalliseksi huomenlahjaksi elinkautiset verotulot Maskun pitäjältä.”

JÖNS BUDDE KUUNTELEE usean päivän ajan vanhuksen tarinoita ja painaa ne tarkoin mieleensä. Välillä hän joutuu kysymään kirkkoheralta välimatkoja ja yöpymispaikkoja. Sitten hän ryhtyy jäljentämään ja täydentämään vanhaa itineraaria, jolle vuosien mittaan on kertynyt monen matkaajan sängen suttuiset reunamerkinnot.

Jöns tekee tarkkaa työtä, koska hän tietää, että pergamentti on arvokasta tavaraa. Hän jäljentää myös kartat. Itineraari valmistuu ja Jöns esittää työnsä piispa Olaville. Piispa lehteilee käsikirjoitusta kiinnostuneena. ”Hyvä on”, piispa sanoo. ”Kerta kaikkiaan erinomaista. Sinusta tulee mainio opas. Lähde Turkuun täydentämään tietojasi. Saat toimia matkan kirjurina, pyydä tuomiorovastilta riittävästi pergamentteja ja mustetta mukaasi. Lähdemme kuukauden kulluttua. Lähetän sinulle sanan, kun aika koittaa.”